

USPOREDBA OZNAKA ZEMLJOPISNOG PODRIJETLA I ŽIGOVA S OBZIROM NA POJMOVNA ODREĐENJA I MEĐUNARODNO PRIHVAĆENE STANDARDE ZAŠTITE

Dr. sc. Ana Rački Marinković *

UDK: 347.771/.774
Izvorni znanstveni rad
Primljeno: rujan 2012.

U članku se prikazuju sličnosti i razlike oznaka zemljopisnog podrijetla i žigova. Oznake zemljopisnog podrijetla i žigovi uspoređuju se pojmovno te se upućuje na različite situacije u kojima oznake mogu sadržavati zemljopisni pojam. Definiiraju se jednostavne i kvalificirane oznake zemljopisnog podrijetla i sagledavaju međunarodno prihvaćeni standardi zaštite klasificiranih oznaka zemljopisnog podrijetla. Prikazuju se različiti pristupi i načini na koji države štite oznake zemljopisnog podrijetla te se pritom ispituje osnova sukoba na međunarodnom planu između država koje im pružaju zaštitu isključivo u okviru žigovnog prava i onih koje zagovaraju njihovu proširenu zaštitu kao posebnih, sui generis, prava industrijskog vlasništva.

Ključne riječi: žig, oznaka zemljopisnog podrijetla, oznaka izvornosti, zemljopisna oznaka, kolektivni žig, jamstveni žig

I. UVOD

Oznake zemljopisnog podrijetla prava su industrijskog vlasništva koja nedavno imaju sve veće značenje, posebno u Europskoj uniji. Njihova je funkcija vrlo slična funkciji žigova jer služe razlikovanju proizvoda na tržištu, no postoje i bitne razlike između oznaka zemljopisnih oznaka i žigova. Činjenica jest da oznake zemljopisnog podrijetla na međunarodnom planu nisu unificirane, pa između država postoje velike razlike u načinu na koji pružaju zaštitu oznakama zemljopisnog podrijetla. Neke države oznakama zemljopisnog podrijetla ne pružaju zaštitu izvan okvira postojećeg sustava uspostavljenog propisima u području žigova.

---

* Dr. sc. Ana Rački Marinković, zamjenica ravnateljice po ovlaštenju Vlade RH, Državni zavod za intelektualno vlasništvo RH, Ulica grada Vukovara 78, Zagreb

Sustav zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla kao *sui generis* prava industrijskog vlasništva nije općeprihvaćen. Takav je sustav nastao i razvio se u državama Europske unije. Definicija i osnovna obilježja tako uspostavljenih prava, a osobito njihov opseg zaštite, u mnogočemu ih razlikuju od žigova. Prepoznavanje tih razlika omogućuje bolje razumijevanje osnove sukoba koji se u vezi sa zaštitom oznaka zemljopisnog podrijetla odvija na međunarodnom planu između država koje zagovaraju proširenje zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla i uspostavu posebnog sustava zaštite te onih koje se tome protive.

Pritom interes Europske unije i država koje zagovaraju proširenje zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla proizlazi iz činjenice što te države svoje poljoprivredne politike usmjeravaju ka proizvodnji specijalnih i visokokvalitetnih proizvoda kako bi mogli konkurirati na svjetskom tržištu. Sustav zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla uspostavljen u Europskoj uniji tako poprima sve više karakteristika koje su neuobičajene, pa čak i suprotne općeprihvaćenim načelima zaštite prava industrijskog vlasništva.

2. DEFINICIJA POJMOVA

Prvu razliku između žigova i oznaka zemljopisnog podrijetla nalazimo već pri samom definiranju pojmova. Dok se žig općeprihvaćeno definira kao isključivo pravo priznato za znak koji služi za razlikovanje proizvoda i/ili usluga jednog poduzetnika od proizvoda i/ili usluga ostalih poduzetnika u gospodarskom prometu, za oznake zemljopisnog podrijetla ne postoji jednoznačna definicija. Postoje velike terminološke razlike u imenovanju samog prava koje će se u kontekstu ovog rada nazivati oznake zemljopisnog podrijetla. Dodatno takvi različiti termini različito se definiraju ovisno o međunarodnom ugovoru u kojem ih nalazimo, pa razlike postoje i konceptijski.¹

2.1. Oznake koje sadržavaju zemljopisni pojam

Valja stoga prije svega prikazati na koje se sve načine možemo susretati sa zemljopisnim oznakama i što one pritom znače. Oznaka zemljopisnog podrijetla ustvari bi bila svaki podatak ili neka druga oznaka koja pokazuje s kojeg područja pojedini proizvod dolazi.² Međutim, u nekim slučajevima taj podatak

¹ Više o tome u Mršić, Željko, *Zaštita oznaka zemljopisnog podrijetla unutar WTO*, Hrvatska pravna revija, vol. 1, br. 7, 2001., str. 38 – 55.

² Slično i Verona, Albert, *Pravo industrijskog vlasništva*, Zagreb, 1978., str. 192.

ne govori o samom proizvodu ništa drugo nego gdje je on proizveden. Obično se označuje šire područje proizvodnje, odnosno u kojoj je državi proizvod proizveden.³ Osim takvih neposrednih, nailazimo i na posredne oznake zemljopisnog podrijetla u kojima određeni simbol grada ili države potrošačima govori o podrijetlu toga proizvoda.⁴ Takva oznaka zemljopisnog podrijetla potrošaču govori gdje je proizvod proizveden i u pravilu također nema neke druge konotacije.⁵ Takve se oznake obično nazivaju jednostavne oznake zemljopisnog podrijetla.⁶

Postoje međutim i oznake zemljopisnog podrijetla koje zbog reputacije o određenoj kvaliteti proizvoda proizvedenih na tom području potrošaču upućivanjem na to zemljopisno podrijetlo govore o kvaliteti samog proizvoda. Takve oznake ne govore samo o podrijetlu tog proizvoda, već zbog činjenice što je neki proizvod proizveden na određenom području proizlaze neke njegove očekivane kvalitete. One su uvijek ujedno i jednostavne oznake zemljopisnog podrijetla⁷, ali su, osim toga što su opisne s obzirom na samo podrijetlo proi-

---

³ “Made in Germany” ili “Proizvedeno u Hrvatskoj”.

⁴ Prikaz vjetrenjača za Nizozemsku ili Eiffelova tornja za Pariz.

⁵ Potrošač, naravno, može preferirati proizvode koji dolaze iz neke države od onih proizvedenih u drugoj, ali ne zbog određene percepcije o samoj kvaliteti koja proizlazi iz činjenice da je proizvod proizveden u nekoj državi, već zbog nekih drugih faktora. Ako bi takva percepcija o kvaliteti i postojala, ona je vrlo neodređena i temelji se na pretpostavkama kao što je primjerice postojeća percepcija da je roba proizvedena u Kini slabije kvalitete. Uredba Vijeća (EC) 207/2009 od 26. veljače 2009. o žigu Zajednice (OJ L 78, 24. 3. 2009, str. 1 – 42) uspostavlja sustav zaštite žigova Zajednice kao jedinstvenih prava koja vrijede na cijelom području Europske unije. Zaštita žiga Zajednice 4631966 NOT MADE IN CHINA, kojim se podnositelj htio koristiti upravo da naglasi kako njegovi proizvodi nisu tamo proizvedeni, odbijena je jer se žig smatrao protivnim javnom poretku i moralu. Naime, zbog stvaranja dojma kako je poželjno da proizvodi nisu kineskog podrijetla i time poticanje izbjegavanja kineske robe te promicanja gledišta da je to roba loše kvalitete, takav se žig smatra uvredljivim za kinesko stanovništvo koje živi u Europskoj uniji.

⁶ Verona, *op. cit.* u bilj. 2, str. 192, ih naziva banalnim geografskim oznakama, dok ih u Mršić, Željko, *Zaštita oznaka zemljopisnog podrijetla – Brijuni*, Pravo i porezi, vol. 9, br. 12, 2000., str. 53 – 57, radi razlikovanja od šireg pojma oznaka podrijetla nalazimo pod pojmom naznaka izvora.

⁷ Svaka je kvalificirana oznaka zemljopisnog podrijetla ujedno i jednostavna oznaka zemljopisnog podrijetla jer upućuje na samo podrijetlo, ali nije svaka jednostavna oznaka i kvalificirana jer neke uvijek ostaju na razini samog upućivanja na mjesto proizvodnje. Rovamo, Oskari, *Monopolising Names? The Protection of Geographical Indications in Geographical Indications in the European Community*, Helsinki University, Pro Gradu Thesis, Helsinki, 2006., str. 6.

zvođa, opisne i u pogledu kvalitete ili nekih drugih karakteristika tih proizvoda. Ponekad se takve oznake nazivaju i kvalificiranim oznakama zemljopisnog podrijetla. Javnost prepoznaje posebne karakteristike proizvoda obilježene oznakom zemljopisnog podrijetla jer je ona stekla drugo značenje u svijesti potrošača, a ne da samo upućuje na zemljopisno područje s kojeg proizvod dolazi⁸, pa otuda i sam naziv kvalificirane oznake zemljopisnog podrijetla. Samo iznimno kao kvalificirana oznaka zemljopisnog podrijetla funkcionirat će ime cijele države⁹, u pravilu te oznake upućuju na neko mjesto ili regiju. Kao i jednostavne oznake, mogu biti neposredne i posredne, ovisno o tome upućuju li na određeno područje izravno korištenjem imena grada ili regije ili oznakom koja nije naziv zemljopisne regije.¹⁰ Vrlo često se pri određivanju samog pojma oznaka zemljopisnog podrijetla misli upravo na te oznake.¹¹

Treba spomenuti još dva slučaja kada se nazivi zemljopisnih područja rabe uz nazive proizvoda ili se njima obilježavaju proizvodi. Ni u kojem od tih dvaju slučajeva upotreba zemljopisnog pojma nema funkciju oznake zemljopisnog podrijetla. Prvi je slučaj kada se proizvod obilježava nekim zemljopisnim pojmom kao žigom. U takvom slučaju zemljopisni pojam ima isključivo ulogu žiga te služi razlikovanju proizvoda od proizvoda drugih poduzetnika na tržištu, a ne označuje zemljopisno podrijetlo proizvoda čak ni u smislu jedno-

⁸ Slično kao kad kod žigova govorimo o stečenoj razlikovnosti, odnosno postizanju drugog značenja od onoga što pojam sam po sebi znači, vidi Rački Marinković, Ana, *Apsolutni i relativni razlozi za odbijanje registracije žiga*, u: Matanovac, Romana (op. red.), *Hrvatsko pravo intelektualnog vlasništva u svjetlu pristupa Europskoj uniji*, Zagreb, 2006., str. 31.

⁹ Primjerice, švicarski satovi ili tajlandska svila. Josling, Tim, *The War on Terroir: Geographical Indications as a Transatlantic Trade Conflict*, *Journal of Agricultural Economics*, vol. 57, br. 3, 2006., str. 351, navodi da se uobičajeno smatra da takve oznake mogu postojati samo u odnosu na male države. Dodatno u Europskoj uniji, kada je riječ o oznakama koje obuhvaćaju sve poljoprivredne proizvode i područje cijele države, takve se oznake smatraju suprotne načelu slobode kretanja robe na zajedničkom tržištu te im se zbog tog razloga ne smije pružati zaštita. Tako je primjerice zabranjena oznaka "*Markenqualität aus deutschen Landen*", iz Rovamo, *op. cit.* u bilj. 7, str. 37.

¹⁰ Kvalificirana oznaka zemljopisnog podrijetla je i Feta za sir iz Grčke ili Basmati za rižu koja dolazi iz subhimalajske regije Indijskog poluotoka, iako to nisu zemljopisni nazivi. Vidi Addor, Felix; Grazioli, Alexandra, *Geographical Indications beyond Wines and Spirits, A Roadmap for a Better Protection for Geographical Indications in the WTO TRIPS Agreement*, *The Journal of World Intellectual Property*, vol. 5, br. 6, 2002., str. 869.

¹¹ Tako i Mršić, *op. cit.* u bilj. 6, str. 53.

stavne oznake zemljopisnog podrijetla. Takav žig potrošaču ne daje poruku o zemljopisnom podrijetlu proizvoda jer, iako je riječ o zemljopisnom pojmu, on zapravo funkcionira kao izmišljeni naziv.¹² Naravno, zemljopisni pojam koji bi proizvode opisivao s obzirom na njihovo zemljopisno podrijetlo ne može se zaštititi kao žig. Treba naglasiti da se praksa registracije žigova koji sadržavaju zemljopisni pojam promijenila te da prije nije uopće bilo moguće štititi zemljopisni pojam kao žig, osim ako je pojam stekao razlikovnost uporabom ili ako je bila riječ o lokalitetu na kojem je nemoguća proizvodnja.¹³ Prema današnjoj praksi opisan će biti onaj znak koji sadržava zemljopisni pojam koji javnost shvaća ili bi mogla u budućnosti shvatiti kao oznaku zemljopisnog podrijetla tog proizvoda.

Zemljopisni pojam također neće označavati zemljopisno podrijetlo proizvoda u onim slučajevima u kojima se zemljopisno podrijetlo počelo poistovjećivati sa samim proizvodima neke vrste. Riječ je o situacijama u kojima je cijela vrsta proizvoda dobila naziv po nekom zemljopisnom pojmu.¹⁴ Može se također govoriti i o situacijama u kojima je prvotno postojala oznaka zemljopisnog podrijetla, no s vremenom je postala generička za cijelu vrstu proizvoda.¹⁵ Prosječni potrošač u takvim slučajevima neće očekivati da konkretni proizvod uistinu dolazi s toga zemljopisnog područja, već će percipirati kako je riječ o nekoj vrsti proizvoda neovisno o njezinu stvarnom podrijetlu. Ovdje zemljopisni pojam uopće ne služi razlikovanju proizvoda ni kao oznaka zemljopisnog podrijetla ni kao žig, već upućuje na samu vrstu proizvoda na isti način kao kad žigovi postaju generički pojam za cijelu vrstu proizvoda.¹⁶

---

¹² Primjeri takvih žigova su CORDOBA za automobile, MONT BLANC za olovke ili NOKIA za telefone. Potrošači zemljopisne pojmove ovdje percipiraju kao žigove, a ne kao poruku da je na primjer taj automobil proizveden u španjolskom gradu Cordobi.

¹³ Rački Marinković, *op. cit.* u bilj. 8, str. 20.

¹⁴ Primjer su bermuda hlače ili kivi kao vrsta voća. Van Caenegam, William, *Registered Geographical Indications: Between Intellectual Property and Rural Policy – Part I*, Journal of World Intellectual Property, vol. 6, br. 5, 2003., str. 699, dostupan na stranici http://www.epublications.bond.edu.au/law_pubs/3 (14. 11. 2012.), ispravno napominje da opisnost u odnosu na podrijetlo proizvoda nije isto što i opisnost u odnosu na vrstu proizvoda. U tim su slučajevima izrazi opisni za cijelu vrstu proizvoda.

¹⁵ Gauda kao vrsta sira ili pilsner kao vrsta svijetlog piva; iako su nekada ti pojmovi funkcionirali kao oznake zemljopisnog podrijetla, danas su generički za samu vrstu proizvoda.

¹⁶ Usporedbu radi i Verona, *op. cit.* u bilj. 2, str. 194, navodeći da je u takvim slučajevima riječ o vulgarizaciji izraza.

Zaštita oznaka zemljopisnog podrijetla može se ostvarivati propisima o zaštiti od nepoštenog tržišnog natjecanja, a često i propisi o zaštiti potrošača sankcioniraju prijevarno označavanje zemlje podrijetla proizvoda.¹⁷ Jednostavne oznake zemljopisnog podrijetla mogu se štititi samo na taj način. Osim toga, mnoge države kvalificiranim oznakama zemljopisnog podrijetla pružaju i širu zaštitu.

2.2. Kvalificirane oznake zemljopisnog podrijetla

Države se bitno razlikuju prema konceptu na koji štite kvalificirane oznake zemljopisnog podrijetla. U pravilu razlikujemo tri osnovna koncepta zaštite takvih oznaka zemljopisnog podrijetla: kroz postojeći sustav zaštite žigova, odnosno kroz zaštitu kolektivnih i jamstvenih žigova, posebnim propisima kojima se štite pojedine kvalificirane oznake zemljopisnog podrijetla i kroz sustav zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla kao *sui generis* prava.

Odnos između žigova i kvalificiranih oznaka zemljopisnog podrijetla koje se štite kao *sui generis* prava industrijskog vlasništva osobito je zanimljiv te će biti predmetom razmatranja ovoga rada. Stoga ćemo oznake zemljopisnog podrijetla shvaćati u smislu kvalificiranih oznaka zemljopisnog podrijetla proizvoda. Te oznake pokazuju da neki proizvod potječe iz određenog zemljopisnog područja te da, zahvaljujući tome, ima određenu kvalitetu, reputaciju ili druga svojstva koja se pripisuju tom podrijetlu.

Ovakva definicija dana je i u Sporazumu o trgovinskim aspektima prava intelektualnog vlasništva (dalje u tekstu: TRIPS).¹⁸ Osnovna obilježja oznaka

¹⁷ U Republici Hrvatskoj Zakon o trgovini (Narodne novine, br. 87/2008, 96/2008 i 116/2008) u članku 63. zabranjuje nepošteno trgovanje. Prema članku 64. nepoštenim trgovanjem smatra se osobito, među ostalim, i "prodaja robe s oznakama ili podacima ili izgledom koji stvaraju ili bi mogli stvoriti zabunu glede izvora, načina proizvodnje, količine, kakvoće ili drugih osobina robe". Oštećeni trgovci ili interesna udruženja trgovaca sudskom tužbom mogu tražiti naknadu štete nastale zabranjenim radnjama. Zakon o zaštiti potrošača (Narodne novine, br. 79/2007, 125/2007, 79/2009 i 89/2009) u članku 17. propisuje kako je oznaka zemlje podrijetla jedna od obavijesti o proizvodu koja mora biti istaknuta. Zavaravajuće propuštanje ili zavaravajuće radnje, među koje bi slijedom navedenog pripadalo i neoznačavanje ili pogrešno označavanje zemlje podrijetla, člancima 10. i 11. toga Zakona zabranjene su i prekršajno sankcionirane.

¹⁸ *Agreement on Trade - Related Aspects of Intellectual Property Rights* od 15. travnja 1994. je Aneks IC Marakeškog ugovora o osnivanju Svjetske trgovinske organizacije (WTO) kao rezultata pregovora Urugvajске runde. Pristupanje TRIPS-u uvjet je za članstvo u WTO-u.

zemljopisnog podrijetla slijedom te definicije iz TRIPS-a su: može biti riječ o bilo kakvoj oznaci zemljopisnog podrijetla koja može izravno, samim nazivom zemljopisnog područja, ali i neizravno upućivati na zemljopisno podrijetlo¹⁹, te se njome upućuje na proizvod koji zahvaljujući tom zemljopisnom podrijetlu ima određenu kvalitetu, reputaciju ili druga svojstva koja se tom podrijetlu pripisuju. Jednostavne oznake zemljopisnog podrijetla stoga su isključene jer se uz njih ne veže nikakva druga poruka osim same naznake otkuda proizvod potječe.

Puno prije ugovora TRIPS, već u Pariškoj konvenciji o zaštiti industrijskog vlasništva²⁰, osigurana je zaštita oznaka podrijetla i oznaka izvornosti te se one svrstane u prava industrijskog vlasništva, no Pariška konvencija nije sadržavala definiciju tih pojmova.²¹ Drugi raniji međunarodni ugovori iz ovoga područja također nisu pridonijeli terminološkom i konceptualnom razjašnjenju pojmova.²² Naime, Madridskim sporazumom o suzbijanju lažnih i varljivih oznaka podrijetla²³ utvrđuje se koncept oznaka podrijetla (*indications of source*), odnosno jednostavnih oznaka zemljopisnog podrijetla. Lisabonskim se spora-

---

¹⁹ Addor; Grazioli, *op. cit.* u bilj. 10, str. 869, indirektnim oznakama smatraju ne samo oznake koje nisu zemljopisni nazivi kao što je Basmati (za rižu) ili Dôle (za vina), već i simbole kao što je Taj-Mahal za indijske proizvode.

²⁰ Pariška konvencija za zaštitu intelektualnog vlasništva (Pariška konvencija), Narodne novine, Međunarodni ugovori, br. 12/1993 i 3/1999 – *Paris Convention for the Protection of Industrial Property* od 20. ožujka 1883., revidirana u Bruxellesu 14. prosinca 1900., u Washingtonu 2. lipnja 1911., u Haagu 6. studenoga 1925., u Londonu 2. lipnja 1934., u Lisabonu 31. listopada 1958. i u Stockholmu 14. srpnja 1967. te izmijenjena i dopunjena 28. rujna 1979. Republika Hrvatska članica je tog međunarodnog ugovora na temelju notifikacije o sukcesiji od 8. listopada 1991. koju je 28. srpnja 1992. priopćila Međunarodnoj organizaciji za intelektualno vlasništvo (WIPO).

²¹ Rački Marinković, Ana; Cvetić, Antoneta, *Novela Zakona o oznakama zemljopisnog podrijetla i oznakama izvornosti proizvoda i usluga iz 2007. godine*, u: Matanovac, Romana (op. red.), *Prilagodba hrvatskog prava intelektualnog vlasništva europskom pravu*, Zagreb, 2007., str. 213.

²² Više o terminološkim i konceptijskim razlikama definicija iz različitih međunarodnih ugovora vidjeti u Mršić, *op. cit.* u bilj. 1.

²³ *Madrid Agreement for the Repression of False and Deceptive Indications of Source on Goods* od 14. travnja 1891., revidiran u Washingtonu 2. lipnja 1911., u Haagu 6. studenoga 1925., u Londonu 2. lipnja 1934., u Lisabonu 31. listopada 1958. i u Stockholmu 14. srpnja 1967. Pristupio mu je manji broj država (trenutačno njih 35), a Republika Hrvatska nije mu članica. Tekst Sporazuma može se naći na <http://www.wipo.int/treaties/en/ip/madrid/> (14. 11. 2012.).

zumom za zaštitu oznaka izvornosti i njihovu međunarodnu registraciju²⁴ uspostavlja sustav međunarodne registracije oznaka izvornosti, a sadržava jasnu, ali i vrlo restriktivnu definiciju oznaka izvornosti.²⁵ Prema toj su definiciji, za razliku od definicije sadržane u TRIPS-u, obuhvaćene samo izravne oznake, a ne oznake koje nisu nazivi mjesta²⁶, dok specifične kvalitete i svojstva proizvoda moraju proizlaziti iz toga područja, pa sama reputacija proizvoda nije dovoljna da bi se takva oznaka mogla zaštititi. Stoga je definicija oznaka dana u ugovoru TRIPS šira od oznaka izvornosti na način na koji su definirane Lisabonskim sporazumom jer obuhvaća i reputaciju proizvoda te neizravne oznake.

3. SUSTAVI ZAŠTITE OZNAKA ZEMLJOPISNOG PODRIJETLA

3.1. Međunarodno prihvaćeni standardi zaštite

Kao i kod same definicije koja je kod žigova općeprihvaćena, dok je kod oznaka zemljopisnog podrijetla vrlo koncepcijski i pojmovno višeznačna, tako i zaštita oznaka zemljopisnog podrijetla nije jedinstveno riješena u različitim državama svijeta. Za razliku od toga, zaštita žigova gotovo u svim državama temelji se na sličnim, gotovo istim shvaćanjima.

U nekim se pravnim sustavima žigovi stječu isključivo registracijom, dok se u drugima mogu steći i korištenjem, a takvi se žigovi obično nazivaju i neregistrirani ili *common law* žigovi. Registrirani žigovi isključiva su prava koja djeluju *erga omnes*, a stječu se u postupcima registracije.

Pariška konvencija prije svega osigurava neka načela zaštite koja vrijede u svim državama kao što su pravo prvenstva i jednak tretman domaćih i stranih

²⁴ *Lisbon Agreement for the Protection of Appellations of Origin and their International Protection* od 31. listopada 1958., revidiran u Stockholmu 14. srpnja 1967. i izmijenjen 28. rujna 1979. Tekst Sporazuma može se naći na http://www.wipo.int/lisbon/en/legal_texts (14. 11. 2012.). Republika Hrvatska nije članica toga međunarodnog ugovora. Više o sporazumu u Rački Marinković; Cvetić, *op. cit.* u bilj. 21, str. 214, te Matanovac, Romana; Rački Marinković, Ana, *Registri prava industrijskog vlasništva*, u: Josipović, Tatjana (op. red.), *Hrvatsko registarsko pravo*, Zagreb, 2006., str. 188.

²⁵ Oznake izvornosti definirane su kao “zemljopisni naziv zemlje, područja ili mjesta koji služi za označavanje podrijetla proizvoda, kakvoće i svojstva kojih isključivo ili bitno ovisi o zemljopisnom okružju, uključujući prirodne i ljudske čimbenike”.

²⁶ Primjerice Feta, iz Phillips, Jeremy, *Trade Mark Law, A Practical Anatomy*, Oxford, 2003., str. 606.

nositelja prava, ali određuje i obvezu zaštite i opseg zaštite dobro poznatih žigova. Kao što ni Pariška konvencija, tako ni TRIPS državama ne nameće obvezu provođenja postupka registracije, niti propisuje na koji se način u državama imaju stjecati žigovi. No, ugovor TRIPS propisuje minimalan standard zaštite koji se registriranim žigovima mora pružiti za vrijeme njihova trajanja. Propisuje kako isključivo pravo nositelja žiga obuhvaća pravo da se svim trećima na tržištu zabrani uporaba istovjetnih ili sličnih znakova za proizvode i usluge slične ili istovjetne onima za koje je žig registriran, pri čemu bi takva uporaba dovela do vjerojatnosti zabune na tržištu. U slučaju uporabe istovjetnog znaka za istovjetne proizvode i usluge vjerojatnost zabune mora se presumirati. Pritom je predviđeno da se važenje žiga može produžavati neograničen broj puta i da ne može trajati manje od sedam godina te da države moraju pružati zaštitu ne samo robnim žigovima, već i žigovima za obilježavanje usluga. Definirano je i što sve može biti žig.²⁷ Uvjeti koje neki pravni sustav može tražiti da su ispunjeni kako bi nositeljima žigova osiguravao zaštitu nisu propisani ni Pariškom konvencijom ni TRIPS-om, no u većini je država vrlo sličan. Pritom ugovor TRIPS propisuje da stvarna uporaba žiga ne može biti preduvjet podnošenja prijave za registraciju žiga.

Iz svega proizlazi da su osnovna načela zaštite žigova u većini država svijeta unificirana odredbama Pariške konvencije i TRIPS-a. Što može biti zaštićeno kao žig, koji je opseg zaštite žiga i koje je razdoblje trajanja zaštite, u svim je državama članicama Svjetske trgovinske organizacije usuglašeno.

Oznake zemljopisnog podrijetla prvi su put definirane ugovorom TRIPS. Člankom 22. toga ugovora predviđena je osnovna obveza zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla koje sve države članice trebaju osigurati. Riječ je međutim o negativno određenom opsegu zaštite, odnosno o zabrani korištenja oznaka zemljopisnog podrijetla na način koji javnost dovodi u zabludu u pogledu podrijetla proizvoda ili predstavlja radnju nepoštenog tržišnog natjecanja. Nije propisano na koji način država mora ostvarivati takvu zaštitu. Zaštita izravnom primjenom propisa kao što je onaj o zaštiti od nelojalne konkurencije u skladu je s ovom odredbom ugovora TRIPS. Naime, TRIPS-om nije ni izričito utvrđeno da se oznakama zemljopisnog podrijetla stječu isključiva prava. Iz

²⁷ Žigom se može zaštititi svaki znak, uključujući i osobna imena, slova, brojke, figurativne elemente i kombinacije boja, ili svaka kombinacija takvih znakova koji su sposobni za razlikovanje proizvoda ili usluga jednog poduzetnika od onih drugih poduzetnika. Prvi se put u nekom međunarodnom ugovoru predviđa mogućnost registracije žigova na temelju stečene razlikovnosti ako oni sami po sebi nisu pogodni za zaštitu zbog svoje nerazlikovnosti.

navedenog, država ispunjava obveze preuzete ugovorom TRIPS već i ako zaštitu oznaka zemljopisnog podrijetla ostvaruje samo u okviru propisa kojima se zabranjuje nepoštena konkurencija, a primjenom tih zakona ne ostvaruju se isključiva prava.

S druge strane, odredbe TRIPS-a države ne sprječavaju da oznakama pružaju zaštitu širu i jaču od one koju čini minimalni standard predviđen TRIPS-om. Sustav zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla kao *sui generis* prava industrijskog vlasništva, koji se razvio u državama Europske unije i njima povijesno i pravno bliskim pravnim sustavima, stoga je u skladu s odredbama ugovora TRIPS²⁸, ali nije jedinstven način ostvarivanja te obveze i zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla. Države zaštitu oznakama zemljopisnog podrijetla mogu pružati i u okviru već postojećih prava industrijskog vlasništva, kao što Sjedinjene Američke Države oznake zemljopisnog podrijetla štite sustavom zaštite žigova, odnosno kao zajedničke i jamstvene žigove.

Velike razlike u načinu zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla koje su među državama postojale prije ugovora TRIPS, načinom na koji je formulirana temeljna zaštita u članku 22. omogućene su i dalje. Zbog toga su oznake zemljopisnog podrijetla još i danas najkontroverznije pravo industrijskog vlasništva. U usporedbi s drugim pravima industrijskog vlasništva ne postoji jednak stupanj usuglašenosti niti postoji jasan minimalni standard zaštite. U usporedbi sa žigovima, kod kojih je stupanj međunarodne harmonizacije tolik

---

²⁸ Sustav zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla uspostavljen u Europskoj uniji Uredbom Vijeća 2081/92 o zaštiti oznaka zemljopisnog podrijetla i oznaka izvornosti za poljoprivredne i prehrambene proizvode bio je predmet spora u okviru Svjetske trgovinske organizacije (*World Trade Organization*, WTO). Spor su 2003. pokrenule Sjedinjene Američke Države tvrdeći da takav sustav zaštite nije u skladu s ugovorom TRIPS. Predmet spora bile su i odredbe o koegzistenciji ranijih žigova i kasnijih oznaka zemljopisnog podrijetla, o čemu će više riječi biti dalje u tekstu, te povrede načela nacionalnog tretmana i položaja najprivilegiranije države. Naime, Uredbom je bilo propisano da strani podnositelji mogu zaštititi oznaku zemljopisnog podrijetla po toj Uredbi samo ako je u njihovoj državi takva oznaka zaštićena na jednak način te da u postupku zaštite i osporavanja oznaka moraju postupati posredstvom svojih vlada. Ta se odredba smatrala diskriminirajućom te je Uredba Vijeća (EC) 510/2006 od 20. ožujka 2006 o zaštiti oznaka zemljopisnog podrijetla i oznaka izvornosti za poljoprivredne i prehrambene proizvode svoj sustav zaštite otvorila državljanima drugih država bez spomenutih ograničenja. Ipak načelno sustav zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla nije ocijenjen nekompatibilnim s ugovorom TRIPS, pa su zapravo obje strane načelno bile zadovoljne izvještajem Skupine za rješavanje sporova (*Dispute Settlement Panel*) WTO-a od 20. travnja 2005. godine (WT/DS290/R), dostupnom na <http://www.wto.org> (14. 11. 2012.).

da se usklađuje vrijeme trajanja, definicija te formalnosti pri podnošenju prijave, zaštita oznaka zemljopisnog podrijetla u međunarodnom kontekstu gotovo pa i nema zajednički nazivnik osim što mora udovoljavati članku 22. ugovora TRIPS. Razlog je tome i različit povijesni razvoj zaštite oznaka, a pogotovo činjenica što neke države ne vide prednosti u postojanju posebnog sustava zaštita oznaka zemljopisnog podrijetla, dok druge svoj gospodarski, pogotovo poljoprivredni razvoj temelje, među ostalim, i na proizvodima obilježenim oznakama. Riječ je, osim toga, i o jednom od najnovijih prava industrijskog vlasništva, iako primjere oznaka zemljopisnog podrijetla nalazimo povijesno gledano jednako rano kao i žigove.²⁹

Ugovor TRIPS osim osnovne zaštite za sve proizvode predviđene člankom 22. određuje i poseban, veći stupanj zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla za vina i jaka alkoholna pića. Na te se oznake odnosi članak 23. ugovora TRIPS. Opseg zaštite tih oznaka također je određen negativno, no zaštita je u odnosu na opću odredbu iz članka 22. proširena. Takve se oznake štite i kada je navedeno pravo podrijetlo te od svake uporabe oznaka u prijevodu ili oznaka koje se upotrebljavaju zajedno s izrazima kao što su "vrsta", "stil", "kao", "imitacija" i sl. Zaštita je stoga neovisna o samoj opasnosti dovođenja javnosti u zabludu ili postojanja neke od radnji zabranjenih odredbama o zaštiti od nepoštenog tržišnog natjecanja³⁰ do koje realno ne može doći ako se navede pravo podrijetlo proizvoda ili se koristi izrazima kao "stil" ili "imitacija" i slično.

Naime, kao i kod žigova koji se nazivaju "Imitacija X" žigovi, potrošač se neće moći dovesti u zabludu ako mu je jasno dano do znanja da je proizvod imitacija proizvoda X, a ne sam proizvod X. Prema odredbama ugovora TRIPS takva je zloraba oznaka zemljopisnog podrijetla za vina i jaka alkoholna pića zabranjena. Međutim, drugi proizvodi zaštićeni su u skladu s člankom 22. samo za slučaj dovođenja javnosti u zabludu ili kada je riječ o nepoštenom

²⁹ O'Connor, Bernard, *The EC Need not be Isolated on GIs*, European Intellectual Property Review, vol. 29, br. 8, 2007., str. 303, smatra da oznake zemljopisnog podrijetla postoje jednako dugo, ako ne i duže od žigova, te kao primjere navodi Murano staklo, sevillske naranče i Toledo željezo. Zemljopisna imena prema njegovu su mišljenju ustvari bila prva vrsta žigova. Cushley, Declan; McDonald, Nick, *Geographical Indicators, The story so far and the way ahead*, Trademark World, br. 200, rujan 2007., str. 43, kao najraniji primjer oznaka zemljopisnog podrijetla navode korištenje zemljopisnog podrijetla kao indikaciju o kvaliteti proizvoda starih egipatskih proizvođača cigla.

³⁰ Addor; Grazioli, *op. cit.* u bilj. 10, str. 879, navode da bi slijedom navedenoga bilo zabranjeno stavljati u promet proizvod na kojem se navodi "pjenušavo vino u stilu šampanjca proizvedeno u Čileu" ili "Napa Valley vina proizvedena u Francuskoj".

tržišnom natjecanju, a ne i u slučaju ovakvih imitacija X proizvoda.³¹ Upotreba izraza kao što su “vrsta”, “stil”, “kao”, “imitacija” i slično osim toga pridonosi riziku da oznaka zemljopisnog podrijetla postane generički pojam za samu vrstu proizvoda te je i zbog toga važno da se može zabraniti.³²

3.2. Zaštita oznaka zemljopisnog podrijetla kao *sui generis* prava industrijskog vlasništva

Europska unija te njoj povijesno bliske države, ali i neke zemlje u razvoju, vide svoju priliku da konkuriraju na globalnom tržištu poljoprivrednih proizvoda upravo u tradicionalnim proizvodima s reputacijom koji su zaštićeni oznakama zemljopisnog podrijetla. Zaštita oznaka zemljopisnog podrijetla posebnim sustavom isključivih prava u kojem važnu ulogu ima i kontrola proizvoda obilježenih oznakama stvorena je Francuskoj, a razvila se iz sustava privilegija koji su davani francuskim proizvođačima vina u regijama Bordeaux i Champagne. Francuska se stoga smatra kolijevkom zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla kao *sui generis* prava, a njezin sustav kao jedan od temelja na kojem je građen sustav zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla u Europskoj uniji. Većina država koje provode takav sustav zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla države su Europske unije ili njoj bliske države, no nalazimo i sve veći broj zemalja u razvoju koje uspostavljaju sustav zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla kao posebnih prava industrijskog vlasništva.³³

³¹ Philips, *op. cit.* u bilj. 26, str. 607. Proizvod na kojem bi se navelo “imitacija Roquefort sira” slijedom zaštite osigurane ugovorom TRIPS stoga može proći nekažnjeno jer ju države nisu dužne zabraniti.

³² Addor, Felix; Thumm, Nikolaus; Grazioli, Alexandra, *Geographical Indications: Important Issues for Industrialized and Developing Countries*, IPTS Report, br. 74, svibanj 2003., str. 27.

³³ O'Connor, *op. cit.* u bilj. 29, str. 7, spominje oko 110 država koje su u vrijeme pisanja rada (2007. godine) imale uspostavljen takav sustav zaštite. Osim država Europske unije takav sustav imaju i Švicarska te većina ostalih europskih država, uključujući i države bivše Jugoslavije. Republika Hrvatska također provodi sustav zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla po uzoru na onaj uspostavljen u Europskoj uniji. Rusija, Turska, ali i primjerice Indija, Kina i Jamajka također štite oznake zemljopisnog podrijetla kao posebna prava industrijskog vlasništva. Podrobna analiza 160 država članica WTO-a prema sustavu zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla izrađena je u sklopu studije *Geographical indications and TRIPS: 10 years later... A roadmap for EU GI holders to get protection in other WTO Member* provedene u sklopu projekta koji je financirala Europska komisija, a dostupna je na http://www.trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2007/june/tradoc_135089.pdf (14. 11. 2012.).

Sustav zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla koji postoji u Europskoj uniji uspostavljen je 1992. godine. Zaštita oznaka zemljopisnog podrijetla osigurana je na razini cijele Europske unije, i to primjenom različitih uredbi za poljoprivredne i prehrambene proizvode, za vina i za jaka alkoholna pića. Uredbe imaju izravnu primjenu na području cijele Europske unije te se oznake zemljopisnog podrijetla registriraju pri Europskoj komisiji i vrijede u svim državama članicama Europske unije. Postupak registracije pri Europskoj komisiji provodi se preko nadležnih tijela država članica koje nakon provedenog postupka provjere u svojoj državi predlažu zaštitu oznake sa svojeg područja.

Uredbe kojima se ta zaštita oznaka zemljopisnog podrijetla osigurava mijenjale su se više puta od 1992. do danas, a sljedeća izmjena već je najavljena za 2012. godinu. Trenutačno se zaštita oznaka zemljopisnog podrijetla za poljoprivredne i prehrambene proizvode provodi na temelju Uredbe Vijeća (EZ) br. 510/2006 od 20. ožujka 2006. godine o zaštiti oznaka zemljopisnog podrijetla i oznaka izvornosti poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda³⁴ (dalje u tekstu: Uredba 510/2006). Pri zaštiti poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda valja spomenuti i Uredbu Vijeća (EZ) br. 509/2006 od 20. ožujka 2006. godine o poljoprivrednim i prehrambenim proizvodima kao garantirano tradicionalnim specijalitetima.³⁵ Zaštita oznaka za vina provodi se na temelju Uredbe Vijeća

³⁴ OJ L 93, 31. 3. 2006., str. 12 – 25.

³⁵ OJ L 93, 31. 3. 2006., str. 1 – 11. Oznaka tradicionalnog ugleda (*Traditional Speciality Guaranteed* ili TSG) uz oznake zemljopisnog podrijetla kao zaseban sustav zaštite također je namijenjen promociji i zaštiti poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda te se zajedno obično nazivaju oznake kvalitete poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda Europske unije. Oznake tradicionalnog ugleda namijenjene su zaštiti procesuirane hrane. Vinček, Dragutin; Ljubišić, Branka, *Institucionalni okvir za zaštitu prehrambenih i poljoprivrednih proizvoda posebnih svojstava u kontekstu pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji*, Pravni vjesnik, vol. 25, br. 3–4, 2009., str. 219, navode kako su ti proizvodi povezani s posebnim načinom proizvodnje bilo da sadržavaju tradicionalne sastojke ili su proizvedeni korištenjem tradicionalnih metoda. Od 1992. propisi kojima se uređuje njihova zaštita donose se paralelno s propisima o zaštiti oznaka zemljopisnog podrijetla, a postupak njihove zaštite jednak je postupku zaštite oznaka. Činjenica je da je sustav do sada bio vrlo malo korišten, pa je čak bilo govora i o ukidanju te oznake. Prema prijedlogu Uredbe o programima kvalitete za poljoprivredne proizvode (prijedlog Uredbe vodi se pod nazivom Paket kvalitete 2010. i dostupan je na: http://www.ec.europa.eu/agriculture/quality/policy/quality-package-2010/index_en.htm (14. 11. 2012.)) koji je prosljeđen Vijeću i Parlamentu Europske unije te se predviđa da će biti usvojen 2012. sve bi se oznake kvalitete trebale urediti jedinstvenom uredbom. Iako prijedlog Uredbe i dalje predviđa oznake tradicionalnog ugleda, u samoj je preambuli navedeno kako dosadašnji sustav zaštite nije ispunio očekivanja te se predviđaju i određene promjene, prije svega registracija samo na razini Europske

(EZ) br. 479/2008 od 28. travnja 2008. godine o zajedničkoj organizaciji na tržištu vina³⁶ i njoj provedbenoj Uredbi Komisije (EZ) br. 607/2009 od 14. srpnja 2009. godine kojom se propisuju detaljna pravila za provedbu Uredbe Vijeća (EZ) br. 479/2008 u vezi sa zaštićenim oznakama izvornosti i oznakama zemljopisnog podrijetla, tradicionalnih pojmova, označavanja i predstavljanja određenih proizvoda iz sektora vina.³⁷ Zaštita oznaka zemljopisnog podrijetla za jaka alkoholna pića provodi se na temelju Uredbe (EZ) br. 110/2008 Europskog parlamenta i Vijeća od 15. siječnja 2008. o definiciji, opisu, prikazu, označavanju i zaštiti oznaka zemljopisnog podrijetla za jaka alkoholna pića.³⁸

Valja primijetiti da je pri zaštiti oznaka za poljoprivredne i prehrambene proizvode te po novom rješenju Uredbe 479/2008 o zajedničkoj organizaciji na tržištu vina³⁹ moguća zaštita dviju vrsta oznaka: oznaka izvornosti i oznaka zemljopisnog podrijetla. Pojam oznaka zemljopisnog podrijetla rabi se i kao skupni pojam za označavanje obiju vrsta oznaka, ali sadržajno treba razlikovati postojanje dviju vrsta oznaka. Za razliku od toga, za jaka alkoholna pića moguće je zaštititi samo oznaku zemljopisnog podrijetla koja i sadržajno odgovara oznakama zemljopisnog podrijetla za poljoprivredne i prehrambene proizvode i vina, dok zaštita oznaka izvornosti nije predviđena.

Postojanje više različitih sustava zaštite ovisno o vrsti proizvoda te dvije vrste oznaka kod nekih od tih proizvoda sustav, gledano u cjelini, čine prilično kompliciranim, pa bi bilo nemoguće prikazati ih jasno i koncizno kao cjelinu. Prikaz osnovnih karakteristika sustava zaštite temeljit će se stoga na analizi i prikazu sustava zaštita oznaka zemljopisnog podrijetla i oznaka izvornosti poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda imajući na umu da manje razlike postoje pri zaštiti oznaka za vina, a veće u odnosu na zaštitu oznaka za jaka alkoholna pića.

---

unije, kao i za oznake zemljopisnog podrijetla. Sličnost sa oznakama zemljopisnog podrijetla je u tome što se također smatraju oznakama kvalitete, no prema drugim karakteristikama oznaka tradicionalnog ugleda, posebno njihovu opsegu zaštite iz kojeg ne proizlazi da je riječ o isključivom pravu, ne nalazimo da bi ih se moglo smatrati pravom industrijskog vlasništva.

³⁶ OJ L 148, 6. 6. 2008., str. 1 – 61.

³⁷ OJ L 193, 24. 7. 2009., str. 60 – 139.

³⁸ OJ L 39, 13. 2. 2008., str. 16 – 54.

³⁹ Tom je uredbom ukinuta dotadašnja Uredba Vijeća (EZ) 1493/1999 od 17. svibnja 1999. o zajedničkoj organizaciji tržišta vinom koja je predviđala zaštitu samo oznaka zemljopisnog podrijetla za vina.

3.3. Zaštita oznaka zemljopisnog podrijetla i oznaka izvornosti prema Uredbi 510/2006

Uredba 510/2006 predviđa dvije kategorija oznaka zemljopisnog podrijetla: zaštićene oznake izvornosti i zaštićene oznake zemljopisnog podrijetla.

Oznakom zemljopisnog podrijetla štite se proizvodi koji potječu s nekog zemljopisnog područja i koji imaju određenu kakvoću, ugled ili drugo svojstvo koje se pripisuje tom zemljopisnom podrijetlu te čija se proizvodnja, obrada ili priprema odvija na tom zemljopisnom području. Oznakom izvornosti štite se proizvodi koji potječu s nekog zemljopisnog područja i čija je kakvoća ili čija su svojstva bitno ili isključivo nastala pod utjecajem posebnih prirodnih i ljudskih čimbenika određene zemljopisne sredine te čija se prerada i priprema u cijelosti odvija u tom zemljopisnom području.

Bitna razlika između tih oznaka jest intenzitet veze proizvoda sa zemljopisnim područjem.⁴⁰ Kod oznaka izvornosti ta veza je jača, naime kakvoća ili svojstva proizvoda zbog kojih je on specifičan moraju bitno ili isključivo nastati pod utjecajem zemljopisne sredine, a i prerada i priprema u cijelosti se moraju odvijati na tom području. Kod oznaka zemljopisnog podrijetla jedna od faza nastanka gotovog proizvoda mora se odvijati na odnosnom zemljopisnom području, bilo njegova proizvodnja, obrada ili priprema.⁴¹ Osim toga nije nužno da je njegova specifičnost objektivno nastala bitno ili isključivo pod utjecajem zemljopisne sredine; dovoljno je da se ta kakvoća, ugled ili drugo svojstvo pripisuje tom zemljopisnom području. Uzročna veza područja s kvalitetom proizvoda tako kod oznaka zemljopisnog podrijetla ne mora biti objektivno utemeljena, već može proizlaziti i iz samog ugleda, što znači da se njegova specifična svojstva mogu samo subjektivno pripisivati baš tom zemljopisnom području i ne moraju biti provjerljiva činjenica.⁴²

Uvjeti koji moraju biti zadovoljeni da bi se utvrdilo i priznalo postojanje oznake izvornosti stroži su nego za oznake zemljopisnog podrijetla. Svaka oznaka izvornosti ujedno je stoga i oznaka zemljopisnog podrijetla, no svaka oznaka zemljopisnog podrijetla ne zadovoljava uvjete za priznanje oznake izvornosti.⁴³

⁴⁰ Matanovac; Rački Marinković, *op. cit.* u bilj. 24, str. 191.

⁴¹ Taylor, David, *A Ring of Stars and the World is Your Oyster*, Trademark World, br. 209, srpanj/kolovoz 2008., str. 31, navodi kako su kod oznaka izvornosti ti uvjeti kumulativni, dok su kod oznaka zemljopisnog podrijetla alternativni.

⁴² Gangjee, Dev, *Melton Mowbray and the GI pie in the sky: exploring cartographies of protection*, Intellectual Property Quarterly, br. 3, 2006., str. 301.

⁴³ Philips, *op. cit.* u bilj. 26, str. 610.

Razlikovanje tih dviju vrsta oznaka posljedica je kompromisa između dvaju bitno različitih sustava zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla, francuskog i njemačkog, koja su postojala u Europskoj uniji u vrijeme stvaranja jedinstvenog sustava zaštite.

Francuski sustav, koji je ujedno bio i začetnik zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla (*Appellation d'origine contrôlée*, odnosno sustav AOC), temeljio se na jakoj i objektivnoj vezi područja sa svojstvima proizvoda. Taj se sustav temelji na načelu koje se naziva *terroir*. Ovaj pojam nema doslovan prijevod, ali se može opisati kao manje područje čija geologija, topografija, mikroklima, flora i neki drugi faktori daju distinktivne kvalitete proizvodu.⁴⁴ Oznake temeljene na tom načelu kombiniraju poruku zemljopisnog podrijetla i kvaliteta koje se vežu uz to podrijetlo nastalih zbog jedinstvenih zemljopisnih karakteristika kao što su tlo, prirodni položaj ili mikroklima.⁴⁵ Ovo načelo svoje ostvarenje nalazi u oznakama izvornosti.

S druge strane, u Njemačkoj su se štitile oznake zemljopisnog podrijetla propisima o zabrani nepoštene konkurencije, a osnova za takvu zaštitu bila je dugogodišnja i osobita reputacija nekih regionalnih proizvoda.⁴⁶ Veza s određenim područjem kod takvih je oznaka zasnovana na kolektivnoj reputaciji proizvoda koji s tog područja dolaze i koja je izgrađena oko kulturnih, povijesnih i sociološko-ekonomskih utjecaja, a ne na objektivnim karakteristikama nekog zemljopisnog područja.⁴⁷ Percepcija potrošača o svojstvima tih proizvoda, a ne fizičke značajke zemljopisnog područja, osnova je toga sustava⁴⁸ iz kojeg su proizašle oznake zemljopisnog podrijetla.

Jedan od važnih elemenata prijave za registraciju oznaka na temelju Uredbe 510/2006 jest određivanje zemljopisnog područja na koje se oznaka odnosi. Na koji će se način odrediti to zemljopisno područje, od presudne je važnosti za one proizvođače koji ostaju izvan njega. Oni naime neće svoje proizvode moći označavati oznakama zemljopisnog podrijetla ili oznakama izvornosti. Kod oznaka izvornosti zemljopisno područje u pravilu će biti određeno upravo onim objektivnim karakteristikama područja iz kojih proizlaze obilježja proi-

---

⁴⁴ Rovamo, *op. cit.* u bilj. 7, str. 8.

⁴⁵ Cushley; McDonald, *op. cit.* u bilj. 29, str. 43. Prema Gangjee, *op. cit.* u bilj. 42, str. 303, to mogu biti i količina padalina, pedologija, količina sunčanih zraka i slično. Nadmorska visina i salinitet također bi bili takvi faktori.

⁴⁶ Gangjee, *op. cit.* u bilj. 42, str. 304.

⁴⁷ *Ibid.*, str. 300.

⁴⁸ Cushley; McDonald, *op. cit.* u bilj. 29, str. 43.

zvoda.⁴⁹ Kada se svojstva proizvoda temelje na reputaciji, određenje područja s kojeg proizvod može dolaziti puno je kompliciranije jer se mora temeljiti na percepciji potrošača koja nije egzaktna. Sukobi između proizvođača te poteškoće u njegovu određivanju stoga su vrlo česti.

Sustav nastao kombinacijom dvaju različitih sustava zaštite naišao je na mnoge kritičare. Najčešće, a čini se i opravdane kritike usmjerene su na neadekvatno razlikovanje opsega zaštite tih dviju različitih vrsta oznaka. Neovisno o različitim uvjetima za zaštitu, opseg zaštita tih oznaka ne razlikuje se. Čini se da su time oznake izvornosti zakinute, odnosno oznake zemljopisnog podrijetla dobile su opseg zaštite koji ne zaslužuju. Naime, neupitno je da su uvjeti za zaštitu oznaka izvornosti mnogo stroži od onih propisanih za oznake zemljopisnog podrijetla. Međutim, takvo stupnjevanje uvjeta za zaštitu ne prati i adekvatan različit opseg zaštite tih oznaka. Zaštita oznaka izvornosti po logici stvari trebala bi biti šira od zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla. Postavlja se pitanje treba li uopće zadržati postojanje dviju različitih oznaka ako im je opseg zaštite jednak.⁵⁰ Ukidanje oznaka izvornosti u konačnici ne bi dovelo do znatnije promjene jer su sve oznake izvornosti ujedno i oznake zemljopisnog podrijetla, a isti opseg zaštite ostvarivale bi i pod tom drugom vrstom oznake.

Međutim, nalazimo i one koji smatraju da bi upravo takav stroži oblik zaštite trebalo zadržati, a ukinuti oznake zemljopisnog podrijetla za koje je upitno zaslužuju li uopće opseg zaštite predviđen Uredbom 510/2006. Mogućnost oslanjanja na reputaciju ionako je čest predmet kritika⁵¹ i ne smatra se toliko uvjerljivom poveznicom proizvoda s određenim zemljopisnim područjem. Ako poveznica kvalitete i zemljopisnog područja nije pouzdana i objektivno pro-

---

⁴⁹ Ako se tvrdi da, primjerice, sir ima poseban okus zbog mlijeka ovaca koje pasu na pašnjacima smještenima na nadmorskoj visini iznad 1100 metara jer tamo raste određena flora, onda će zemljopisno područje biti određeno nadmorskom visinom na kojoj ta flora raste. Ipak Gangjee, *op. cit.* u bilj. 42, str. 303, navodi poznate primjere kad je određenje zemljopisnih granica u specifikacijama oznaka izvornosti također bilo sporno. Rovamo, *op. cit.* u bilj. 7, str. 8, kritički se osvrće na navodnu objektivnost veze takvih prirodnih uvjeta s karakteristikama proizvoda jer u većini slučajeva nije neupitno dokazano da upravo neki prirodni faktor dovodi do određene kvalitete. Primijenjeno na prikazani primjer to bi ustvari značilo da je, iako je okus sira specifičan, moguće da to nije zbog toga što se ovce hrane florom koja raste na određenoj nadmorskoj visini, već zbog nekih drugih razloga (priprema sira ili slično).

⁵⁰ Tako i Philips, *op. cit.* u bilj. 26, str. 610.

⁵¹ Taylor, *op. cit.* u bilj. 41, str. 33.

vjerljiva, oznaka potrošačima daje informaciju koja nije u potpunosti točna⁵² i koja stoga neopravdano utječe na njihov izbor proizvoda. Zaštita takve oznake tada uopće nije opravdana.

Osim toga, treba reći kako javnost u pravilu očekuje da proizvod obilježen oznakom zemljopisnog podrijetla, kao i oznakom izvornosti, u cijelosti dolazi s navedenog zemljopisnog područja. Kako se samo jedna od faza proizvodnje kod oznaka zemljopisnog podrijetla mora provoditi na tom području, to u većini slučajeva neće biti tako. U tom kontekstu te su oznake upitne i sa stajališta Zakona o zaštiti potrošača jer potrošače mogu dovesti u zabludu. Što je uopće oznakom zaštićeno, utvrđuje se specifikacijom proizvoda.⁵³ Potrošač neće biti u prilici proučavati specifikacije zaštićenih oznaka u kojima se točno navodi koja se od tih faza provodi na zemljopisnom području. Jednako tako potrošač u pravilu neće znati koja je razlika između oznaka izvornosti i oznaka zemljopisnog podrijetla, kao ni to da je kod oznaka izvornosti veza sa zemljopisnim područjem intenzivnija.⁵⁴

Sustav zaštite može imati razumnu teorijsku osnovu samo pod uvjetom da se stupanj povezanosti sa zemljopisnim područjem koji se traži za zaštitu oznaka zemljopisnog podrijetla smatra dovoljnim.⁵⁵ Reputacija to može biti samo iznimno, pa bi i zaštitu trebalo priznavati samo onim proizvodima kod kojih je stupanj takve reputacije doista izniman. Broj zaštićenih oznaka zemljopisnog podrijetla⁵⁶ od kojih se većina temelji na reputaciji pokazuje da se izišlo iz okvira zaštite doista dobro poznatih oznaka zemljopisnog podrijetla

---

⁵² Josling, *op. cit.* u bilj. 9, str. 338.

⁵³ Philips, *op. cit.* u bilj. 26, str. 610, smatra te specifikacije zbog njihove opsežnosti donekle sličnima patentnim zahtjevima u postupcima registracije patenta.

⁵⁴ Taylor, *op. cit.* u bilj. 41, str. 33, uspoređuje specifikacije registrirane oznake zemljopisnog podrijetla Melton Mowbray pite od svinjskog mesa (UK/PGI/0005/0335) i oznake izvornosti Marennes Oléron ostriga. Kod Melton Mowbray pite od svinjskog mesa pita mora biti pripravljena u regiji Melton Mowbray (utvrđenje granica područja na kojem se pita može pripremati bilo je dugo godina predmet spora), a sama svinjetina ne mora dolaziti iz te regije. Teoretski, može biti uvezena iz bilo kojega mjesta na svijetu. S druge strane, ostrige uzgajane na utvrđenom području moraju biti ne samo ubrane, već i očišćene i pakirane u tom području.

⁵⁵ Van Caenegam, *op. cit.* u bilj. 14, str. 713.

⁵⁶ Prema podacima Europske komisije objavljenima s naslovom *Background note: 1000th quality food name registered* 15. veljače 2011. godine na <http://www.ec.europa.eu/agriculture/quality> (14. 11. 2012.) registriranih je oznaka zemljopisnog podrijetla bilo 465, registriranih oznaka izvornosti 505 te 30 registriranih oznaka tradicionalnog ugleda.

te se štite u načelu lokalni proizvodi za neke od kojih nisu čuli ni u njihovoj državi, a kamoli u ostatku Europske unije ili pak u svjetskim okvirima.⁵⁷ Naime, iako se zaštita pruža na cijelom području Europske unije, reputacija kao poveznica sa zemljopisnim područjem ne treba postojati na cijelom području Europske unije.

Neuvjerljivost pri utvrđivanju zemljopisnog područja kod oznaka zemljopisnog podrijetla argument je na strani kritičara jake zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla. Zaštita oznaka koje se temelje na reputaciji putem sustava registracije koji se zasniva na oznakama izvornosti s objektivnim kriterijima kao uvjetima zaštite nije do kraja razrađen.⁵⁸

Postoje i zagovornici odmaka od koncepta *terroir* i pružanja zaštite oznakama samo na osnovi reputacije koji se događa u modernom pravu oznaka zemljopisnog podrijetla.⁵⁹ Osnovni je argument kako je danas s obzirom na tehničke mogućnosti proizvodnje moguće replicirati bilo koje prirodne uvjete svuda i tako bilo gdje drugdje proizvesti proizvod istih karakteristika kao da je proizveden na nekom specifičnom zemljopisnom području. Stoga načelo unikata⁶⁰ možda u povijesti jest, ali više ne može biti jedino opravdanje zaštite oznaka. U tom smislu smatraju da i zaštita oznaka mora imati drugu funkciju od zaštite same kombinacije kvalitete i zemljopisnog područja.

Sustav zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla i oznaka izvornosti kao *sui generis* prava uspostavljen u Europskoj uniji i državama koje su svoje propise oblikovale po uzoru na sustav uspostavljen u Europskoj uniji predviđa provođenje postupka registracije tih prava. Postupak registracije može pokrenuti samo udruga proizvođača proizvoda obilježenih oznakom, a pojedini proizvođač samo iznimno. Time je naglašena karakteristika tih prava kao kolektivnih prava. Temelj zaštite čine specifikacija, odnosno opis oznake i sustav kontrole kojim se provjerava udovoljava li pojedini proizvod obilježen oznakom toj specifikaciji. Sustav registracije zahtijeva da se unaprijed identificira zemljopi-

⁵⁷ Josling, *op. cit.* u bilj. 9, str. 345.

⁵⁸ Gangjee, *op. cit.* u bilj. 42, str. 308.

⁵⁹ Kako navodi Rovamo, *op. cit.* u bilj. 7, str. 9.

⁶⁰ Van Caenegem, *op. cit.* u bilj. 14, str. 713, smatra da proizvodi koji dolaze s nekog područja moraju nužno biti drukčiji od onih koji dolaze s drugog područja, pa ne može biti opravdano da se naziv nekog zemljopisnog područja upotrebljava za označavanje proizvoda iz neke druge regije. Razlikovnost proizvoda proizlazi iz njegove jedinstvenosti. To, kako ga naziva, načelo unikata opravdava i zaštitu takvih oznaka zemljopisnog podrijetla. Pretpostavka je da takav proizvod ne može biti repliciran drugdje, već može biti proizveden samo na određenome području.

sno područje i odrede kvalitativni standardi koje mora zadovoljavati proizvod koji dolazi s tog područja da bi mogao biti obilježen registriranom oznakom. Opravdanje cijelom sustavu zaštite nalazi se u sustavu kontrole sukladnosti sa specifikacijom. Takav sustav kontrole provode državna tijela ili neovisna tijela koja su državna tijela certificirala za provjeru kontrole kvalitete. Naglasak je kod oznaka zemljopisnog podrijetla i oznaka izvornosti na kvaliteti koja se veže uz zemljopisno područje ili proizlazi iz reputacije vezane uz to zemljopisno područje, a opisuje se u postupku registracije. Striktna kontrola te kvalitete, odnosno provjera usklađenosti sa specifikacijom osigurava javni interes pri zaštiti ovih *sui generis* prava industrijskog vlasništva i osnova je cijelog sustava koja opravdava širok opseg zaštite tih prava. Registracija oznaka zemljopisnog podrijetla i oznaka izvornosti prava *a priori* je dokaz njihove valjanosti u postupku ostvarivanja tih prava.

3.4. Zaštita oznaka zemljopisnog podrijetla u Republici Hrvatskoj

Mnoge su se države priklonile sustavu zaštite zemljopisnih oznaka kao *sui generis* prava industrijskog vlasništva.⁶¹ Pritom je takav sustav zaštite u nekima od njih više⁶², a u nekima manje⁶³ sličan opisanom sustavu zaštite uspostavljenom na razini Europske unije.

U Republici Hrvatskoj uspostavljen je sustav zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla i oznaka izvornosti po uzoru na onaj uspostavljen na razini Europske unije. Pritom valja naglasiti da je trenutačno postojeći sustav zaštite zemljopisnih oznaka na razini Europske unije rezerviran za oznake kojima

---

⁶¹ Giovannuci, Daniele; Barham, Elizabeth; Pirog, Richard, *Defining and Marketing "Local" Foods: Geographical Indications for US Products*, Journal of World Intellectual Property, vol. 13, br. 2, 2010., str. 103, navodi da takav uspostavljeni sustav zaštite zemljopisnih oznaka kao posebnih prava industrijskog vlasništva postoji danas u više od 100 država diljem svijeta.

⁶² U državama članicama Europske unije (primjerice Bugarska, Mađarska), kao i državama koje pretendiraju na ulazak u Europsku uniju (primjerice Srbija, Makedonija, Crna Gora) ili su inače bliske europskom pravnom sustavu (primjerice Armenija). Propisi kojima se u tim državama uspostavlja sustav zaštite zemljopisnih oznaka može se naći na <http://www.wipo.int/wipolex/en> (14. 11. 2012.).

⁶³ Sustav zaštite zemljopisnih oznaka kao *sui generis* prava industrijskog vlasništva koji se umnogome razlikuje od postojećeg sustava u Europskoj uniji nalazimo tako u Jamajci, Barbadosu, Argentini i Indiji. Propisi kojima je sustav zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla uspostavljen u tim državama može se naći na <http://www.wipo.int/wipolex/en> (14. 11. 2012.).

se označuju poljoprivredni i prehrambeni proizvodi te vina i jaka alkoholna pića. Za razliku od toga, u Republici Hrvatskoj zaštita oznaka zemljopisnog podrijetla i oznaka izvornosti moguća je za sve proizvode i usluge primjenom Zakona o oznakama zemljopisnog podrijetla i oznakama izvornosti proizvoda i usluga.⁶⁴ Provedba toga Zakona u nadležnosti je Državnog zavoda za intelektualno vlasništvo koji je nadležan i za provedbu postupka registracije ostalih prava industrijskog vlasništva. Taj je Zakon opći propis te se ne primjenjuje na oznake čija je zaštita uređena posebnim propisima. Takav je posebni režim zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla i oznaka izvornosti predviđen za poljoprivredne i prehrambene proizvode, vina i jaka alkoholna pića. Registracija oznaka za te proizvode u nadležnosti je Ministarstva poljoprivrede.⁶⁵

Predviđeni sustavi zaštite za sve navedene proizvode i usluge u Republici Hrvatskoj u biti su vrlo slični onima uspostavljenima na razini Europske unije Uredbom 510/2006. Razlika postoji utoliko što sustav zaštite na razini Europske unije ne predviđa poseban postupak registracije ni upisa prava korištenja registriranih oznaka. U Republici Hrvatskoj se za oznake poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda te oznake registrirane primjenom općeg propisa predviđa registracija ovlaštenog korisnika. Registriranom oznakom pritom se može koristiti samo ona osoba kojoj je priznato pravo korištenja i koja je upisana u registar ovlaštenih korisnika.

Takva zakonska rješenja nalazimo u gotovo svim propisima o zaštiti zemljopisnih oznaka u regiji.⁶⁶ Pravo korištenja u pravilu je ograničeno na neko vrijeme, ali se može produžavati, a trajanje prava korištenja razlikuje se među

---

⁶⁴ Zakon o oznakama zemljopisnog podrijetla i oznakama izvornosti proizvoda i usluga (Narodne novine, br. 173/2003, 76/2007 i 49/2011).

⁶⁵ Pritom se pri registraciji i zaštiti zemljopisnih oznaka za poljoprivredne i prehrambene proizvode primjenjuju Zakon o oznakama izvornosti, oznakama zemljopisnog podrijetla i oznakama tradicionalnog ugleda poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda (Narodne novine, br. 50/2012), za vina Zakon o vinu (Narodne novine, br. 96/2003 i 55/2011) i Pravilnik o označavanju vina oznakom zemljopisnog podrijetla (Narodne novine, br. 7/2005, 41/2008 i 32/2011), a Zakon o hrani (Narodne novine, br. 46/2007, 155/2008 i 55/2011) i Pravilnik o jakim alkoholnim pićima (Narodne novine, br. 61/2009, 141/2009, 86/2011 i 104/2011) za jaka alkoholna pića. Za povijesni pregled nadležnosti za zaštitu zemljopisnih oznaka u Republici Hrvatskoj i razlozima postojeće podjele nadležnosti više u Rački Marinković; Cvetić, *op. cit.* u bilj. 21, str. 210 i 211.

⁶⁶ Takav je sustav predviđen i u Srbiji, Crnoj Gori, Makedoniji te Bugarskoj. Propisi kojima se u tim državama uspostavlja sustav zaštite zemljopisnih oznaka mogu se naći na <http://www.wipo.int/wipolex/en> (14. 11. 2012.).

državama koje ovaj institut poznaju.⁶⁷ Registriranom oznakom može se koristiti samo ovlašten korisnik i pod uvjetom da proizvodi pod oznakom odgovaraju specifikaciji.

Za razliku od toga prema propisima Europske unije registriranom oznakom može se koristiti svatko tko na utvrđenom zemljopisnom području proizvodi u skladu sa specifikacijom. Postojanje posebnog registra i upisa prava korištenja u pravilu nije nužno, njegov bi jedini smisao mogao biti taj da se na taj način lakše kontroliraju proizvođači koji proizvode obilježavaju oznakama. No provjera zadovoljavanja uvjeta za proizvodnju propisanih u specifikaciji pri upisu i produženju prava ovlaštenog korisnika nikako ne bi mogla biti jedina kontrola proizvodnje u skladu sa specifikacijom. Neovisno o potrebi produženja statusa ovlaštenog korisnika postoji potreba da tijelo ovlašteno za kontrolu proizvodnje proizvoda obilježenih oznakom te njihove usklađenosti sa specifikacijom učestalo kontrolira sve proizvode obilježene oznakom koje u promet stavi ovlašten korisnik. Utoliko je i smisao postojanja posebnog registra ovlaštenih korisnika i potrebe upisa u takav registar upitan.

Kuriozitet u usporedbi s propisima drugih država kojima se uspostavlja sustav zaštite zemljopisnih oznaka kao *sui generis* prava industrijskog vlasništva svakako je činjenica da je prema općem propisu u Republici Hrvatskoj moguće zaštititi oznake zemljopisnog podrijetla ne samo za proizvode, već i za usluge.⁶⁸ Države uglavnom štite oznake zemljopisnog podrijetla za proizvode, pri čemu

---

⁶⁷ Tako je u Republici Hrvatskoj predviđeno da pravo korištenja traje deset godina, u Makedoniji pet godina, a u Srbiji i Crnoj Gori tri godine. U Bugarskoj pravo korištenja traje neograničeno i ne mora se produžavati.

⁶⁸ Prema publikaciji *Geographical Indications and TRIPS: 10 years later...*, *op. cit.* u bilj. 33, od obrađenih 160 država zaštitu oznaka za usluge uz Hrvatsku pružaju još samo četiri države: Azerbajdžan, Bahrein, Singapur i Sveta Lucija. Mogućnost zaštite zemljopisnih oznaka za usluge i načelno može biti sporna. Prije svega takva oznaka ne bi mogla postojati kao oznaka izvornosti jer je nezamisliva objektivna povezanost zemljopisnog područja s pružanjem neke usluge. Povezanost bi mogla postojati samo na osnovi reputacije, pa bi stoga zaštita mogla postojati samo u vidu oznake zemljopisnog podrijetla. Nema podataka da je do sada registrirana ijedna zemljopisna oznaka za usluge. Teoretski, mogla bi biti riječ o specifičnim zdravstvenim uslugama, načinima liječenja ili toplicama u kojima postoji reputacija o kvaliteti tih usluga koja se veže uz neko zemljopisno područje kao što bi bila primjerice, kineska akupunktura, tajlandska masaža i sl. Zaštita zemljopisnih oznaka za usluge nije predviđena ugovorom TRIPS, vidi u Rangnekar, Dwijen, *Geographical Indications, A Review of Proposals at TRIPS Council: Extending Article 23 to Product other than Wines and Spirits*, 2003., str. 17, dostupno na <http://www.iprsonline.org/resources/docs/Rangnekar%20-%20GI%20-%20Blue%204.pdf> (14. 11. 2012.).

neke države zaštitu pružaju samo oznakama za poljoprivredne i prehrambene proizvode, vina i jaka alkoholna pića, a neke i za druge, nepoljoprivredne proizvode.⁶⁹ Pritom se oznake mogu zaštititi jednako za prirodne, poljoprivredne, industrijske i obrtničke proizvode.⁷⁰

3.5. Zaštita oznaka zemljopisnog podrijetla kao jamstvenih i zajedničkih žigova

Države koje ne pružaju zaštitu oznakama zemljopisnog podrijetla kao *sui generis* prava industrijskog vlasništva često zaštitu oznakama pružaju u okviru propisa kojima se štite postojeća prava industrijskog vlasništva. Oznake zemljopisnog podrijetla te države štite postojećim sustavom zaštite žigova. Protive se postojanju posebnog prava industrijskog vlasništva kojim bi se štatile oznake zemljopisnog podrijetla. Oznake zemljopisnog podrijetla, smatra se, vrlo su slične žigovima te je njihova zaštita kroz sustav zaštite žigova potpuno adekvatna.

Zaštita oznaka zemljopisnog podrijetla u tim se državama ostvaruje zaštitom kolektivnih ili jamstvenih žigova. Naime, žigovi se u pravilu štite kao individualni žigovi, pri čemu se žigom štiti znak koji proizvode ili usluge nositelja žiga razlikuje od proizvoda ili usluga drugih poduzetnika na tržištu. Ipak, postoje i posebne kategorije žigova kojima se štite znakovi namijenjeni zajedničkom označavanju proizvoda ili usluga članova ili partnera neke pravne osobe i razlikovanju od proizvoda ili usluga drugih poduzetnika na tržištu, a nazivamo ih kolektivnim ili zajedničkim žigovima, odnosno one kojima se štite znakovi na-

---

⁶⁹ Na razini Europske unije trenutno je moguća zaštita oznaka zemljopisnog podrijetla samo za poljoprivredne i prehrambene proizvode, vina i jaka alkoholna pića, ali postoje naznake da bi se uskoro regulirala i zaštita zemljopisnih oznaka za nepoljoprivredne proizvode. Prema IP strategiji (dostupna na http://www.ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/ipr_strategy/COM_2011_287_en.pdf (14. 11. 2012.)), koju je Europska komisija izdala 24. svibnja 2011. godine, predviđa se provođenje studije o potrebi i potencijalnom ekonomskom učinku uvođenja takve zaštite na osnovi koje bi se odlučilo o uspostavi sustava zaštite oznaka i za nepoljoprivredne proizvode. Primjeri zaštićenih oznaka u nekim od država Europske unije jesu mramor iz Carrare, solingenski noževi, herendski porculan i čipka iz Calaisa. U Republici Hrvatskoj trenutno su zaštićene tri oznake za nepoljoprivredne proizvode: paška čipka, lepoglavska čipka i svetomarska čipka.

⁷⁰ Naumovski, Goce, *Geographical indications in Macedonian Law*, WIPO-WTO Colloquium Papers, Geneva, 2010., str. 72 – 73, dostupno na http://www.wto.org/english/tratop_e/trips_e/wipo_wto_colloquium_aug11_e.pdf (14. 11. 2012.).

mijenjeni označavanju kakvoće, podrijetla, načina proizvodnje ili drugih zajedničkih obilježja proizvoda ili usluga, a nazivamo ih garancijskim ili jamstvenim žigovima. Za razliku od individualnih žigova, osnova zaštite jamstvenih i zajedničkih žigova jest ugovor, odnosno opći akt kojim se propisuju uvjeti korištenja takvih žigova te osobe koje su ovlaštene koristiti se tim žigovima.

Kod kolektivnih žigova titular prava na žig nije samo jedan poduzetnik, već udruženje, odnosno pravna osoba s određenim brojem samostalnih članica koje ujedinjuju određeni i zajednički interesi.⁷¹ U skladu s ugovorom ili općim aktom o zajedničkom žigu takvim žigom mogu se koristiti svi pravni subjekti u sastavu nositelja.⁷² Žigovi koncerna ili holdinga često se štite kao zajednički žigovi.⁷³ S druge strane jamstvenim žigom mogu se koristiti svi poduzetnici koji u skladu s ugovorom ili općim aktom o jamstvenom žigu imaju ovlaštenje za to korištenje. Nositelj jamstvenog žiga ovlašten je odobravati i nadzirati takvu uporabu u skladu s ugovorom ili općim aktom, ali nije ovlašten na samostalnu uporabu jamstvenoga žiga.⁷⁴

Ni jedna od navedenih kategorija žigova nije namijenjena isključivo zaštiti oznaka zemljopisnog podrijetla. Tako zaštitu zajedničkih i jamstvenih žigova poznaju i države koje imaju uspostavljen sustav zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla kao *sui generis* prava industrijskog vlasništva. Štoviše, zaštita kolektivnog žiga obveza je država članica predviđena člankom 7bis Pariške konvencije.

Međutim, ono što pogoduje zaštiti oznaka zemljopisnog podrijetla kao zajedničkih ili jamstvenih žigova jest činjenica da se kao zajednički i jamstveni žig mogu zaštititi i znakovi koji se sastoje isključivo od oznaka ili podataka koji u trgovini mogu služiti za označavanje zemljopisnog podrijetla proizvoda i usluga.⁷⁵ Naime, zemljopisni pojam koji bi proizvode opisivao s obzirom

---

⁷¹ Čizmić, Jozo, *Zaštita kolektivnog žiga u Republici Hrvatskoj*, Pravo u gospodarstvu, vol. 34, br. 7–8, 1995., str. 657.

⁷² Članak 53. i 58. Zakona o žigu (Narodne novine, br. 173/2003, 76/2007, 30 /2009 i 49/2011).

⁷³ Čizmić, *op. cit.* u bilj. 71, str. 657.

⁷⁴ Članak 54. Zakona o žigu.

⁷⁵ Takva je iznimka dopuštena prema članku 15. Direktive 2008/95/EC Europskog parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2008. za usklađivanje pravnih propisa država članica koji se odnose na žigove (kodificirana verzija) (OJ, L 299, 08. 11. 2008., str. 25 – 33). Članak 55. stavak 2. Zakona o žigu predviđa takvu iznimku pri zaštiti jamstvenih i kolektivnih žigova. Uredba o žigu Zajednice ne predviđa jamstvene ili garancijske žigove kao posebnu kategoriju žigova, već samo kolektivne žigove. Uredba u članku 64. stavak 2. također sadržava iznimku u odnosu na zaštitu kolektivnih žigova opisnih s obzirom na zemljopisno podrijetlo.

na njihovo zemljopisno podrijetlo ne može se zaštititi kao individualni žig, ali iznimno može kao zajednički ili jamstveni žig. Međutim, opseg zaštite takvog zajedničkog ili jamstvenog žiga koji opisuje zemljopisno podrijetlo robe ili usluga ograničen je time što njegov nositelj ne može zabraniti trećim osobama da se u prometu koriste znakovima ili podacima koji služe za označavanje zemljopisnog podrijetla proizvoda ili usluga ako ih rabe u skladu s ustaljenom i poštenom praksom u industrijskoj ili trgovačkoj djelatnosti.⁷⁶

Navedenim su ove posebne kategorije žigova prilagođene tako da ujedno mogu služiti i za zaštitu oznaka zemljopisnog podrijetla u okviru propisa o zaštiti žigova.⁷⁷ Države poput Sjedinjenih Američkih Država oznake zemljopisnog podrijetla štite isključivo u okviru postojećih propisa o žigovima kao kolektivne ili jamstvene žigove.

S druge strane, države koje oznake zemljopisnog podrijetla štite kroz *sui generis* sustav zaštite također pružaju zaštitu kolektivnim i/ili jamstvenim žigovima te je zaštita oznaka zemljopisnog podrijetla moguća kroz oba sustava. Postupak registracije zajedničkog ili jamstvenog žiga mnogo je jednostavniji i brži od postupka registracije oznaka zemljopisnog podrijetla kao posebnog prava industrijskog vlasništva, pa utoliko zaštita kroz sustav kolektivnih ili jamstvenih žigova može i prethoditi zaštiti oznake zemljopisnog podrijetla ili oznake izvornosti. U vremenu potrebnom za provođenje postupka registracije oznaka izvornosti i oznaka zemljopisnog podrijetla te izradu opsežne i detaljne specifikacije, koji često traje i više godina, poželjno je zaštitu ostvarivati putem zaštite jamstvenog ili kolektivnog žiga.⁷⁸ Štoviše, ako u određenom trenutku ne postoje dostatni dokazi postojanja reputacije kao temelja za zaštitu oznake zemljopisnog podrijetla, vrijeme korištenja u kojem će se zaštita ostvarivati

⁷⁶ Tako je predviđeno člankom 15. stavkom 2. Direktive za usklađivanje pravnih propisa država članica koji se odnose na žigove te u skladu s obvezom iz Direktive propisanom člankom 55. stavkom 3. Zakona o žigu i člankom 64. stavkom 2. Uredbe o žigu Zajednice.

⁷⁷ Nair, Latha R.; Kumar, Rajendra, *Geographical Indications, A Search for Identity*, New Delhi, 2005., str. 39, ističu kako je zaštita u obliku jamstvenih žigova učinkovitija za zaštitu zemljopisnih oznaka nego u obliku zajedničkih žigova jer zajednički žigovi u načelu ne moraju imati nikakav sustav kontrole u svojoj osnovi. Pritom neke države, primjerice Japan, poznaju samo zaštitu kolektivnih žigova, a nemaju uspostavljenu zaštitu oznaka kao posebnog oblika industrijskog vlasništva.

⁷⁸ Vincek; Ljubišić, *op. cit.* u bilj. 35, str. 225, navode primjere postupka zaštite kolektivnih prava u Varaždinskoj županiji koji se ostvaruje zaštitom jamstvenih i kolektivnih žigova. Na osnovi postojeće zaštite okupljaju se proizvođači koji ostvaruju dodanu vrijednost na proizvodima putem tih žigova. U budućnosti možda će neki od njih prerasti u oznake zemljopisnog podrijetla.

putem jamstvenog ili kolektivnog žiga može se iskoristiti upravo za stjecanje te reputacije koja će naknadno dovesti do mogućnosti zaštite oznake.

Države koje zaštitu zemljopisnih oznaka pružaju isključivo zaštitom kao jamstvenim ili kolektivnim žigovima često navode da je takav sustav zaštite potpuno adekvatan i dostatan za primjerenu zaštitu zemljopisnih oznaka. Sustav je u skladu s obvezama država prema ugovoru TRIPS jer njime nije propisano da države zaštitu zemljopisnim oznakama moraju pružati posebnim sustavom prava industrijskog vlasništva. Sjedinjene Američke Države kao glavni zagovarač pružanja zaštite zemljopisnim oznakama postojećim sustavom zaštite žigova u svijetu ističu kako su zemljopisne oznake ustvari podskup žigova.⁷⁹ Ističe se da je prednost takve zaštite upotreba već postojećeg sustava zaštite žigova pa nije potrebno uložiti dodatne resurse koji bi bili potrebni za uspostavu i funkcioniranje posebnog sustava zaštite zemljopisnih oznaka.⁸⁰

Iako sustav zaštite zajedničkih i jamstvenih žigova može obavljati funkciju zaštite zemljopisnih oznaka, ne smije se pogrešno shvatiti da je zaštita zemljopisnih oznaka putem sustava zaštite žigova i kao posebnih prava industrijskog vlasništva ista. Nije riječ o različitom načelu zaštite, već o različitom stupnju zaštite koji se pritom pruža.⁸¹

Ugovorom ili općim aktom propisuju se uvjeti članstva, odnosno korištenja zajedničkog ili jamstvenog žiga, no ako takav žig sadržava zemljopisni pojam, nositelj žiga ne može zabraniti trećim osobama da se u prometu koriste znakovima ili podacima koji služe za označavanje zemljopisnog podrijetla proizvoda ili usluga ako ih upotrebljavaju u skladu s ustaljenom i poštenom praksom u industrijskoj ili trgovačkoj djelatnosti. Upotreba zemljopisnog pojma koja ne predstavlja upotrebu žiga nije ništa više od oznake gdje je neki proizvod proizveden i ne predstavlja povredu žiga.⁸² Upravo stoga ugovorom ili općim aktom nije moguće kao specifikacijom kod zemljopisnih oznaka u potpunosti odrediti karakteristike proizvoda koji će biti obilježen zemljopisnom oznakom. Ugovor ili opći akt ne vrijedi apsolutno, već samo prema osobama koje se koriste zajedničkim ili jamstvenim žigom. No kada je oznaka opisna s obzirom na

⁷⁹ Iz Priručnika o zaštiti zemljopisnih oznaka u Sjedinjenim Američkim Državama dostupnog na http://www.uspto.gov/web/offices/dcom/olia/globalip/pdf/gi_system.pdf (14. 11. 2012.).

⁸⁰ *Ibid.*

⁸¹ Giovannucci; Barham; Pirog, *op. cit.* u bilj. 61, str. 103.

⁸² Stern, Stephen, *The Overlap Between Geographical Indications and Trade Marks in Australia*, Melbourne Journal of International Law, vol. 2, br. 1, 2001., str. 228, dostupno na <http://www.austlii.edu.au/au/journals/MelbJIL/2001/10.html> (14. 11. 2012.).

zemljopisno podrijetlo, osobe koje ne proizvode u skladu s ugovorom ili općim aktom ne mogu se spriječiti koristiti takvom opisnom oznakom.⁸³

Zajednički i jamstveni žigovi privatna su prava, koja kao i individualne žigove moraju ostvarivati njihovi nositelji, odnosno korisnici. To osim potrebe praćenja povreda i podizanja tužbi pred nadležnim sudovima zbog takvih povreda⁸⁴, kod jamstvenih i zajedničkih žigova dodatno obuhvaća i provjeru upotrebljavaju li ovlašteni članovi, odnosno korisnici žig u skladu s ugovorom ili općim aktom. Dodatno, odredbe ugovora i općeg akta, osim što moraju biti podnesene nadležnom tijelu prilikom registracije jamstvenih i kolektivnih žigova, ne podliježu nikakvoj provjeri. Za razliku od specifikacija čiji je osnovni smisao odrediti karakteristike i kvalitetu koju proizvodi obilježeni registriranim oznakama moraju imati ugovor ili opći akt može, ali i ne mora sadržavati odredbe kojima se osigurava određena kvaliteta proizvoda obilježenih kolektivnim ili jamstvenim žigom. Na taj način ni potrošač ne može steći pouzdanu poruku o tome kakvi su proizvodi obilježeni jamstvenim ili kolektivnim žigom.⁸⁵

Činjenica što Sjedinjene Američke Države i druge države Novog svijeta⁸⁶ zaštitu oznaka zemljopisnog podrijetla u načelu pružaju isključivo u okviru

---

⁸³ Ako je pritom riječ o figurativnom jamstvenom ili kolektivnom žigu, takve treće osobe neće se smjeti koristiti zaštićenim figurativnim znakom, već samo zemljopisnim pojmom koji se tim figurativnim znakom koristi. Primjerice, figurativni kolektivni žig "100% Napa Valley" s karakterističnim prepletenim slovima N i V neće moći rabiti proizvođač koji nije član Udruge proizvođača nositelja tog kolektivnog žiga. No, proizvođač koji nije član tog udruženja i proizvodi suprotno ugovoru o kolektivnom žigu i dalje će moći svoje proizvode označavati kao vino iz Napa Valleyja ako su njegovi proizvodi doista iz tog područja.

⁸⁴ Giovannucci; Barham; Pirog, *op. cit.* u bilj. 61, str. 104 i 105, naglašava troškove koji su s tim povezani.

⁸⁵ *Ibid.*, na str. 105, ističe se kako jamstveni i kolektivni žigovi ne nude pravnu sigurnost o bilo kojem standardu u proizvodnji, podrijetlu sirovine ili upotrebi tradicionalnih metoda proizvoda njima obilježenima. Potrošač bi trebao znati odredbe ugovora ili općeg akta da bi doznao koji su to parametri koje će imati proizvod obilježen takvim žigom.

⁸⁶ Države se u sukobu o proširenju zaštite zemljopisnih oznaka u okviru ugovora TRIPS dijele na države Novog i Starog svijeta, a ne na razvijene i nerazvijene države, kako se obično dijele države u okviru Svjetske trgovine organizacije. Tako i Addor; Grazioli, *op. cit.* u bilj. 10, str. 883. Države Starog svijeta koje traže proširenje zaštite za zemljopisne oznake uspostavljene ugovorom TRIPS jesu države članice Europske unije, Indija, Kina, Kenija, Jamajka, Švicarska, Turska, Tajland, Šri Lanka i druge, a države Novog svijeta koje se tome protive jesu, osim Sjedinjenih Američkih Država, Australija, Kanada, Argentina, Južna Afrika, Čile, Japan i dr. Više o tome na http://www.wto.org/english/tratop_e/trips_e/gi1_docs_e.htm (14. 11. 2012.).

svojih propisa o žigovima posljedica je gledišta da su sva prava industrijskog vlasništva prije svega orijentirana stvaranju individualne i isključive imovine.⁸⁷ Međutim, valja naglasiti i da ove države povijesno gledano nemaju tradiciju proizvoda obilježenih oznakama zemljopisnog podrijetla niti postoji poseban interes za njihovu zaštitu. Naravno, to ne znači da u tim državama ne postoje oznake zemljopisnog podrijetla, ali njihov je broj i značenje takvo da države ne smatraju potrebnim pružati im poseban stupanj zaštite kao *sui generis* pravima industrijskog vlasništva.⁸⁸

3.6. Zaštita oznaka zemljopisnog podrijetla posebnim propisima

Postoji još jedan način na koji države, iako sve rjeđe⁸⁹, pružaju zaštitu oznakama zemljopisnog podrijetla. To su slučajevi kada se zaštita pojedinih oznaka zemljopisnog podrijetla osigurava posebnim propisima. Tako je zaštita oznake zemljopisnog podrijetla za jedaći pribor iz Solingena u Njemačkoj uspostavljena posebnim zakonom.⁹⁰ Neke zemljopisne oznake na taj su način zaštićene i u nekim saveznom državama u sastavu Sjedinjenih Američkih Država.⁹¹ U ne-

⁸⁷ Giovannucci; Barham; Pirog, *op. cit.* u bilj. 61, str. 103 i 104. Određeni javni interes imanentan registriranim zemljopisnim oznakama kao kolektivnim pravima kulturološki je stran tim državama.

⁸⁸ *Ibid.* Navode kako je jedan od problema koji uzrokuje zaštita preko sustava jamstvenih i zajedničkih žigova upravo u tome što se ne može sa sigurnošću zaključiti koliko je oznaka zemljopisnog podrijetla uistinu zaštićeno. Naime, iz registra se može pretražiti broj registriranih zajedničkih ili jamstvenih žigova, ali oni ne služe isključivo za zaštitu oznaka zemljopisnog podrijetla, pa je teško odrediti koliko je od registriranih zajedničkih i jamstvenih žigova onih kojima se štite oznake zemljopisnog podrijetla.

⁸⁹ U prošlosti ovaj je način zaštite zemljopisnih oznaka bio vrlo čest, ali se nakon donošenja ugovora TRIPS koji propisuje državama osigurati sustav zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla sve rjeđe javlja. Jedan od prvih takvih zakona kojim se regulirala proizvodnja Roquefort sira datira još iz XV. stoljeća. Iz Minto, David, *The battle for Budweiser*, *World Trademark Review*, br. 1, svibanj/lipanj 2006., str. 23. Zakon kojim se regulirala proizvodnja piva u Bavarskoj datira iz 1516. godine. Od zakona novijeg datuma treba spomenuti Zakon o škotskom viskiju iz 1988. i Zakon o tvidu iz Harrisa iz 1993. godine, prema Kumar; Nair, *op. cit.* u bilj. 77, str. 40 i 42.

⁹⁰ Thiedig, Frank; Sylvander, Bertil, *Welcome to the Club? An Economical Approach to Geographical Indications in the European Union*, *Agrarwirtschaft*, vol. 49, br. 12, 2000., str. 432, dostupno na <http://www.origin-food.org/pdf/partners/bs7nov00.pdf> (14. 11. 2012.).

⁹¹ Naime, iako na saveznoj razini u Sjedinjenim Američkim Državama ne postoji zakon kojim bi se štatile zemljopisne oznake izvan propisa o zaštiti žigova, savezne dr-

kim se državama na osnovi specijalnog zakona iz područja prava industrijskog vlasništva za svaku zemljopisnu oznaku donosi poseban, podzakonski propis kojim se uspostavlja zaštita te oznake.⁹² Sadržajno se takve oznake štite kao poseban oblik prava industrijskog vlasništva. No za razliku od sustava koji postoji u Europskoj uniji i državama koje su svoje propise modificirale po uzoru na taj sustav, u kojem se uspostavlja sustav za zaštitu zemljopisnih oznaka kao posebnih prava industrijskog vlasništva na temelju kojeg se mogu štiti unaprijed nedefinirane zemljopisne oznake, u ovim slučajevima štiti se samo pojedina, za državni interes važna zemljopisna oznaka.

3.7. Zaštita oznaka zemljopisnog podrijetla međunarodnim ugovorima

Potrebno je dodatno spomenuti da se zaštita oznaka zemljopisnog podrijetla može ostvarivati sustavom međunarodne registracije uspostavljene sklopljenim međunarodnim ugovorima. Tako je međunarodna registracija žigova uspostavljena Madridskim sporazumom o međunarodnoj registraciji žigova⁹³ i Protokolom koji se odnosi na Madridski sporazum o međunarodnoj registraciji žigova⁹⁴ (dalje u tekstu: Madridski sustav međunarodne registracije žigo-

---

žave slobodne su razvijati svoje režime zaštite zemljopisnih oznaka. Tako je 1949. usvojen Zakon o agrumima Floride (Florida Citrus Code), 1986. Zakon o Vidalia luku u Georgiji (Vidalia Onion Act) te je od 1937. do danas doneseno mnoštvo podzakonskih propisa kojima se regulira zaštita Idaho krumpira. Iz Giovannucci; Barham; Pirog, *op. cit.* u bilj. 61, str. 98.

⁹² Primjerice, u Meksiku se na taj način svaka određena zemljopisna oznaka štiti posebnim propisom. Tako je radi zaštite zemljopisne oznake Talavera keramike donesen posebni pravilnik *General Declaration on the Protection of the Appellation of Origin "Talavera"*. Takvi su propisi za svaku zaštićenu oznaku dostupni na http://www.wipo.int/wipolex/en/results.jsp?countries=MX&cat_id=5 (14. 11. 2012.).

⁹³ Madridski sporazum o međunarodnoj registraciji žigova od 14. travnja 1891. reviziran u Bruxellesu 14. prosinca 1900., u Washingtonu 2. lipnja 1911., u Haagu 6. studenoga 1925., u Londonu 2. lipnja 1934., u Nici 15. lipnja 1957. i u Stockholmu 14. srpnja 1967. te izmijenjen i dopunjen 28. rujna 1979.; Republika Hrvatska članica je ovog međunarodnog ugovora na temelju notifikacije o sukcesiji od 8. listopada 1991. koju je 28. srpnja 1992. priopćila WIPO-u. Madridski sporazum objavljen je u Narodnim novinama, Međunarodni ugovori, br. 18/1993.

⁹⁴ Protokol koji se odnosi na Madridski sporazum o međunarodnoj registraciji žigova usvojen u Madridu 27. lipnja 1998. godine. Republika Hrvatska ratificirala je taj međunarodni ugovor Zakonom o potvrđivanju Protokola koji se odnosi na Madridski sporazum o međunarodnoj registraciji žigova (Madridski protokol), Narodne novine, Međunarodni ugovori, br. 18/2003.

va). Madridskim sustavom međunarodne registracije žigova moguća je zaštita oznaka zemljopisnog podrijetla kao zajedničkih ili jamstvenih žigova. Sličan sustav u odnosu na oznake izvornosti uspostavljen je Lisabonskim ugovorom.⁹⁵

Dodatno, zaštita oznaka zemljopisnog podrijetla može se zasnivati i na sklopljenim bilateralnim međunarodnim ugovorima. Praksa sklapanja bilateralnih ugovora kojima države međusobno štite svoje oznake zemljopisnog podrijetla vrlo je učestala. U pravilu takvim bilateralnim ugovorom države izmjenjuju liste svojih zaštićenih oznaka zemljopisnog podrijetla te jedna drugoj jamče zaštitu oznaka zemljopisnog podrijetla s liste na svojem području. Kriteriji prema kojima neka oznaka zemljopisnog podrijetla dolazi na takvu listu ostaju nejasni i zapravo su stvar pregovora između država. Ipak, obvezujuća priroda takvih sporazuma vrlo je učinkovit i siguran put zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla izvan područja države zainteresirane za zaštitu svojih oznaka. Nalazimo mnoge primjere takvih bilateralnih ugovora u prošlosti⁹⁶, a praksa se održala i do današnjih dana. Zbog fleksibilnosti ugovornih strana u određivanju lista oznaka zemljopisnog podrijetla te mogućnosti selektivnog priznanja zaštite nekim oznakama primjere ovakvih bilateralnih sporazuma nalazimo između raznih država, pa čak i onih koje se na međunarodnom planu načelno nalaze na suprotstavljenim stranama o pitanju proširenja zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla.⁹⁷

⁹⁵ Detaljnije u bilj. 24.

⁹⁶ Tako je Savezna Republika Njemačka sklopila cijeli niz takvih ugovora između 1960. i 1970. godine (s Francuskom, Italijom, Grčkom, Švicarskom i Španjolskom). Poznat je i bilateralni ugovor o zaštiti zemljopisnih oznaka sklopljen 1976. između Austrije i tadašnje Čehoslovačke, a njime se među ostalim štitila i zemljopisna oznaka Bud za pivo. Ta je oznaka kasnije postala jedan od temelja za cijeli niz pravnih sporova u vezi sa žigom BUD nositelja Anheuser-Bush na području Europske unije koji je pokrenula pivovara Budějovický Budvar iz Češke. O tome više u predmetu C-96/09 P od 29. ožujka 2011. godine Suda europskih zajednica (European Court of Justice, ECJ). Presude Suda europskih zajednica (ECJ) dostupne su na stranica ma <http://www.curia.europa.eu/juris/cgi-bin/form.pl?lang=en> (14. 11. 2012.).

⁹⁷ Tako je Europska unija sklopila bilateralne ugovore o zaštiti oznaka zemljopisnog podrijetla s Australijom, Čileom i Južnom Afrikom kojima se štite u pravilu oznake zemljopisnog podrijetla za vina. Zaštita oznaka zemljopisnog podrijetla za vina interesantna je i navedenim državama, a na taj se način rješava i zastoj u pregovorima koji trenutačno postoji na međunarodnom planu. Iz Josling, *op. cit.* u bilj. 9, str. 346.

4. ZAKLJUČAK

Oznake zemljopisnog podrijetla upućuju na to da neki proizvod potječe iz određenog zemljopisnog područja te zahvaljujući tome ima određenu kvalitetu, reputaciju ili druga svojstva koja se pripisuju tom podrijetlu. Međunarodno uspostavljeni standard zaštite obvezuje države da oznakama zemljopisnog podrijetla osiguraju zaštitu, no ne i način na koji se ta zaštita treba ostvarivati. Između država stoga postoje bitne razlike u načinu na koji štite oznake zemljopisnog podrijetla.

Zaštita oznaka zemljopisnih podrijetla može se ostvarivati zakonima kojima se zabranjuje nepošteno tržišno natjecanje ili postojećim sustavom zaštite jamstvenih i kolektivnih žigova. Države Europske unije i neke zemlje u razvoju koje prilikom konkuriranja na globalnom tržištu nalaze u tradicionalnim proizvodima zaštićenima oznakama zemljopisnog podrijetla, a nazivamo ih državama Starog svijeta, odnedavno uspostavljaju posebne sustave zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla kao *sui generis* prava industrijskog vlasništva vrlo širokog opsega zaštite.

Sustav zaštite uspostavljen u Europskoj uniji predviđa zaštitu oznaka izvornosti i oznaka zemljopisnog podrijetla. Osnovna je razlika između tih dviju kategorija oznaka intenzitet veze proizvoda sa zemljopisnim područjem. Zaštita oznaka izvornosti temelji se na užoj i objektivnoj vezi zemljopisnog područja sa svojstvima proizvoda, no opseg zaštite tih oznaka ne razlikuje se. Širok opseg zaštite tih prava opravdava se striktnim sustavom kontrole kvalitete propisanih svojstava proizvoda ovih kolektivnih prava, čime je dodatno izražen javni interes i zaštita potrošača kao osnova njihova postojanja.

Države Novog svijeta koje nemaju interes štititi tradicionalne visokokvalitetne proizvode kritiziraju sustav zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla kao posebnih prava industrijskog vlasništva te ih kao podvrstu žigova smatraju dovoljno zaštićenima putem sustava zaštite jamstvenih i kolektivnih žigova. Ugovorom TRIPS kao međunarodni standard uspostavljen je širi opseg zaštite za oznake kojima se obilježavaju vina i jaka alkoholna pića koje se štite i kada je navedeno pravo podrijetlo proizvoda. Države Starog svijeta traže proširenje takve šire zaštite i na oznake za sve druge poljoprivredne i prehrambene proizvode.

Summary

Ana Rački Marinković *

**A COMPARISON OF GEOGRAPHICAL INDICATIONS
AND TRADEMARKS IN CONCEPTUAL TERMS AND WITH
REGARD TO INTERNATIONALLY ACCEPTED STANDARDS
OF PROTECTION**

This paper deals with similarities and differences between geographical indications and trademarks. Geographical indications and trademarks are compared in conceptual terms, and various situations in which marks may contain a geographical term are referred to. Simple geographical indications and qualified geographical indications are defined and international accepted standards of protection of the latter are examined. The author presents the different approaches and ways in which countries protect geographical indications, analyzing the basis of the conflict present on the international scale between the countries that protect geographical indications solely within their trademark laws, and those that are advocating their enhanced protection as sui generis industrial property rights.

Key words: trademark, geographical indication, indication of origin, designation of origin, collective mark, certification mark

---

* Ana Rački Marinković, Ph. D., Deputy Director by the Authority of the Government of the Republic of Croatia, State Intellectual Property Office, Ulica grada Vukovara 78, Zagreb